

Αγαπητοί γονείς,

Το βιβλίο αυτό αποτελεί πλήρες βοήθημα για τη Γεωγραφία της Ε΄ Δημοτικού. Ακολουθεί την αντίστοιχη δομή του σχολικού βιβλίου.

Κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει:

- ✓ **εννοιολογικό χάρτη** για την εκμάθηση των εννοιών και του τρόπου σύνδεσης μεταξύ τους.
- ✓ **τις βασικές έννοιες και τα κύρια σημεία** του κεφαλαίου.
- ✓ **όλες τις απαντήσεις στις Ερωτήσεις και τις Δραστηριότητες** του Σχολικού Βιβλίου και του Τετραδίου Εργασιών.
- ✓ **Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις** (σωστού-λάθους, πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης, μεσοστιχίδες κ.ά.), οι απαντήσεις των οποίων βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου.
- ✓ **απαντήσεις στα Φύλλα αξιολόγησης του Τετραδίου Εργασιών.**

Επίσης περιλαμβάνονται **Κριτήρια αξιολόγησης** στο τέλος κάθε ενότητας, οι απαντήσεις των οποίων βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου.

Μάρθα Πλεξίδα-Καπετανίδη

Περιεχόμενα

1η ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι χάρτες.

Ένα εργαλείο για τη μελέτη

του κόσμου 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Ο χάρτης 13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Τα είδη χαρτών 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Η ταυτότητα του χάρτη:

Τίτλος και Υπόμνημα 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: Η ταυτότητα του χάρτη:

Κλίμακα 36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: Προσανατολισμός .. 43

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: Το φυσικό

περιβάλλον της Ελλάδας 53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: Η μορφή και

το σχήμα της Ελλάδας 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: Η θέση της Ελλάδας .. 61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο: Οι ακτές της Ελλάδας .. 71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο: Οι θάλασσες

της Ελλάδας 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο: Μεγάλα νησιωτικά

συμπλέγματα και νησιά

της Ελλάδας 89

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο: Η ζωή στα νησιά ... 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο: Οι παραθαλάσσιοι

οικισμοί της Ελλάδας 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13ο: Τα βουνά

της Ελλάδας 115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14ο: Οι πεδιάδες

της Ελλάδας 122

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15ο: Η ζωή στα βουνά

και στις πεδιάδες 127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16ο: Η έννοια

του κλίματος - Διαφορές καιρού

και κλίματος 135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17ο: Το κλίμα

της Ελλάδας 141

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18ο: Καιρός, κλίμα και

ανθρώπινες δραστηριότητες ... 148

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19ο: Οι ποταμοί

της Ελλάδας 159

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20ο: Οι λίμνες

της Ελλάδας 165

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21ο: Η ζωή στα ποτάμια

και τις λίμνες της Ελλάδας 170

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22ο: Η χλωρίδα και

η πανίδα της Ελλάδας 181

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23ο: Η βλάστηση

της Ελλάδας 190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24ο: Χαρακτηριστικά

οικοσυστήματα της Ελλάδας ... 195

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25ο: Αλλαγές

στην επιφάνεια της Γης 203

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26ο: Ο ρόλος των

ηφαιστειών και των σεισμών

στις αλλαγές της φύσης 208

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27ο: Οι φυσικές

καταστροφές στον χώρο

της Ελλάδας 217

3η ΕΝΟΤΗΤΑ: Το ανθρωπογενές περιβάλλον της Ελλάδας 231

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28ο: Οι Έλληνες: Ένας λαός με μεγάλη και συνεχή ιστορία	233
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29ο: Ο πληθυσμός της Ελλάδας	241
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30ο: Η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας	247
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31ο: Τα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας	254
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32ο: Οι πόλεις της Ελλάδας	262
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33ο: Η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας	273
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34ο: Τα γεωγραφικά διαμερίσματα και οι περιφέρειες της Ελλάδας	281
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35ο: Οι νομοί της Ελλάδας	289
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36ο: Η αγροτική παραγωγή στην Ελλάδα	299
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37ο: Η κτηνοτροφική παραγωγή και η αλιεία στην Ελλάδα	306

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38ο: Ο δασικός και ο ορυκτός πλούτος της Ελλάδας . .	312
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39ο: Η βιομηχανική παραγωγή στην Ελλάδα	321
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40ο: Οι υπηρεσίες στην Ελλάδα	333
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41ο: Οι συγκοινωνίες στην Ελλάδα	343
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42ο: Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) . . .	350
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43ο: Η σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	359

4η ΕΝΟΤΗΤΑ: Ελληνισμός εκτός συνόρων 373

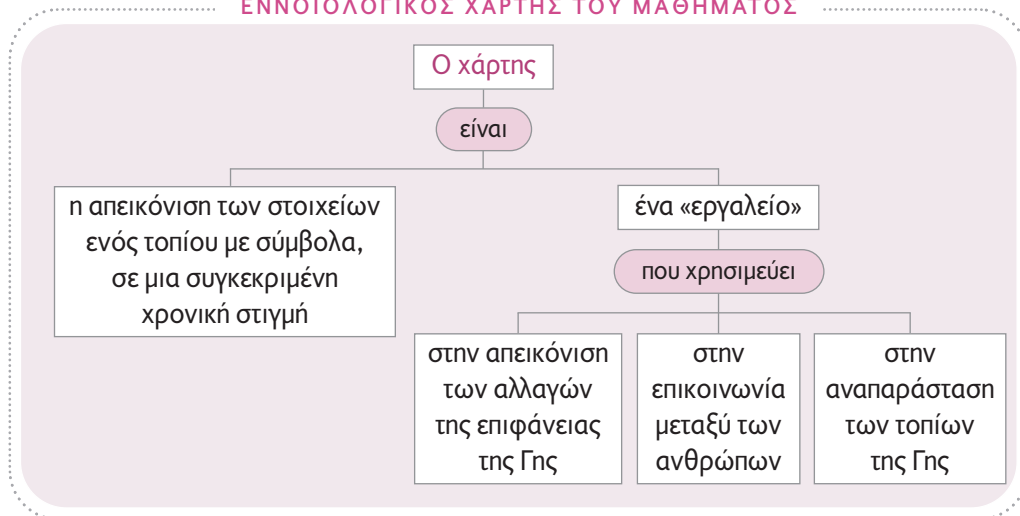
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44ο: Κύπρος: το φυσικό περιβάλλον	375
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45ο: Κύπρος: το ανθρωπογενές περιβάλλον . .	382
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46ο: Ο ελληνισμός της διασποράς	389
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47ο: Το ελληνικό στοιχείο στις αρχαίες ελληνικές εστίες	395
Απαντήσεις	403

Α' Ενότητα

Οι χάρτες

Ένα εργαλείο
για τη μελέτη του κόσμου

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Χάρτης είναι η απεικόνιση των στοιχείων* ενός μικρού ή μεγάλου τμήματος της επιφάνειας της Γης σε χαρτί, σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Για την απεικόνιση των στοιχείων από τα οποία αποτελείται ένα τοπίο χρησιμοποιούνται διάφορα **σύμβολα**, τα οποία μπορεί εύκολα να καταλάβει κάθε άνθρωπος, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλά.

Παραδείγματα:

- ✈ Αεροδρόμιο
- ⚓ Λιμάνι
- 🏛 Εκκλησία

Ο χάρτης, επομένως, είναι ένα χρήσιμο **«εργαλείο»** με το οποίο οι άνθρωποι:

Απεικόνιση ονομάζεται η γραφική αναπαράσταση ή η περιγραφή ενός αντικειμένου με ακρίβεια.

Στοιχεία ενός τοπίου μπορεί να είναι είτε **φυσικές ομορφιές** (λίμνες, βουνά, πεδιάδες κ.ά.) είτε **ανθρώπινα δημιουργήματα** (δρόμοι, οικισμοί, λιμάνια, αεροδρόμια κ.ά.).

Για παράδειγμα, με τη βοήθεια ενός χάρτη οι άνθρωποι μπορούν να πληροφορηθούν για τα αξιοθέατα μιας περιοχής και για τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσουν για να τα επισκεφτούν, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλούν.

* **Στοιχείο** ονομάζεται καθένα από τα απλά μέρη ή τα συστατικά από τα οποία αποτελείται κάτι.

- αναπαριστούν σε χαρτί μικρά ή μεγάλα τμήματα της επιφάνειας της Γης
- αποθηκεύουν πολλές πληροφορίες σε ένα κομμάτι χαρτί
- επικοινωνούν
- απεικονίζουν τις αλλαγές που συμβαίνουν στην επιφάνεια της Γης, καθώς περνούν τα χρόνια.

Αλλαγές στην επιφάνεια της Γης είναι π.χ. η κατασκευή ενός δρόμου σε μια πεδιάδα, η διάνοιξη μιας σήραγγας σ' ένα βουνό, η καταστροφή μιας γέφυρας από σεισμό κ.ά.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

(σελ. 10-11-12)

✓ Ας υποθέσουμε ότι οι παραπάνω εικόνες (Εικόνα 1.1, σελ. 10 σχολ. βιβλίου) είναι από τις χριστουγεννιάτικες διακοπές σου, όταν μαζί με τα παιδιά που γνώρισες από την Ιταλία αποφασίσατε να κάνετε μια εκδρομή στο βουνό. Με ποιον τρόπο προσπαθήσατε να διαμορφώσετε το πρόγραμμα της πεζοπορίας σας, ενώ δεν μιλούσατε την ίδια γλώσσα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Η επικοινωνία και η συνεννόηση για το πρόγραμμα της εκδρομής μπορεί εύκολα να γίνουν με τη βοήθεια ενός χάρτη. Τα σύμβολα που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση των χαρακτηριστικών* μιας περιοχής είναι κατανοητά απ' όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλούν. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας τα σύμβολα του χάρτη, είναι εύκολο να εντοπιστούν κάποια σημεία της περιοχής που παρουσιάζουν ενδιαφέρον (π.χ. μοναστήρια, μουσεία, χιονοδρομικά κέντρα), καθώς και τα μονοπάτια που οδηγούν σε αυτά.

✓ Είσαι μαθητής του Δημοτικού σχολείου της Βυτίνας, τοπία της οποίας δείχνουν οι παραπάνω εικόνες (Εικόνα 1.2, σελ. 11 σχολ. βιβλίου). Ποια από αυτές θα στείλεις στους νέους Ιταλούς φίλους σου, ώστε να τους «μιλήσεις» για τον τόπο σου και τη γύρω περιοχή; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Στην εικόνα που παρουσιάζει τον χάρτη της περιοχής της Βυτίνας φαίνονται οι οικισμοί, οι δρόμοι και τα μονοπάτια με τις χιλιομετρικές αποστάσεις, τα αξιοθέατα της

* Χαρακτηριστικό: το στοιχείο που κάνει κάποιον ή κάτι να ξεχωρίζει.

περιοχής, όπως το χιονοδρομικό κέντρο, το αρχαίο θέατρο, τα μουσεία και τα μοναστήρια, καθώς και τα υψόμετρα σε διάφορα σημεία. Επομένως η εικόνα αυτή περιλαμβάνει πολύ περισσότερες πληροφορίες για τον συγκεκριμένο τόπο σε σχέση με τις δύο άλλες εικόνες και μάλιστα με τρόπο που να μπορεί εύκολα καθένας να καταλάβει (με σύμβολα).

✓ Παρατηρώντας τις παραπάνω εικόνες (Εικόνα 1.3, σελ. 11 σχολ. βιβλίου) ας συζητήσουμε για τις αλλαγές που προκάλεσαν οι άνθρωποι στο τοπίο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Οι αλλαγές που προκάλεσαν οι άνθρωποι στο τοπίο της εικόνας είναι ότι δημιούργησαν έναν οικισμό στην πεδιάδα, έκοψαν πολλά δέντρα περιορίζοντας τις δασικές εκτάσεις, δημιούργησαν χωράφια, ενώ έχτισαν και γέφυρα στον ποταμό.

Ομαδική δραστηριότητα (σελ. 12 σχολ. βιβλίου)

Χωρισμένοι σε ομάδες μοιραζόμαστε διαφορετικά σχολικά βιβλία, καταγράφουμε τους χάρτες που βρίσκονται σ' αυτά και μελετάμε τον ρόλο του κάθε χάρτη μέσα στο κείμενο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ενδεικτικά:

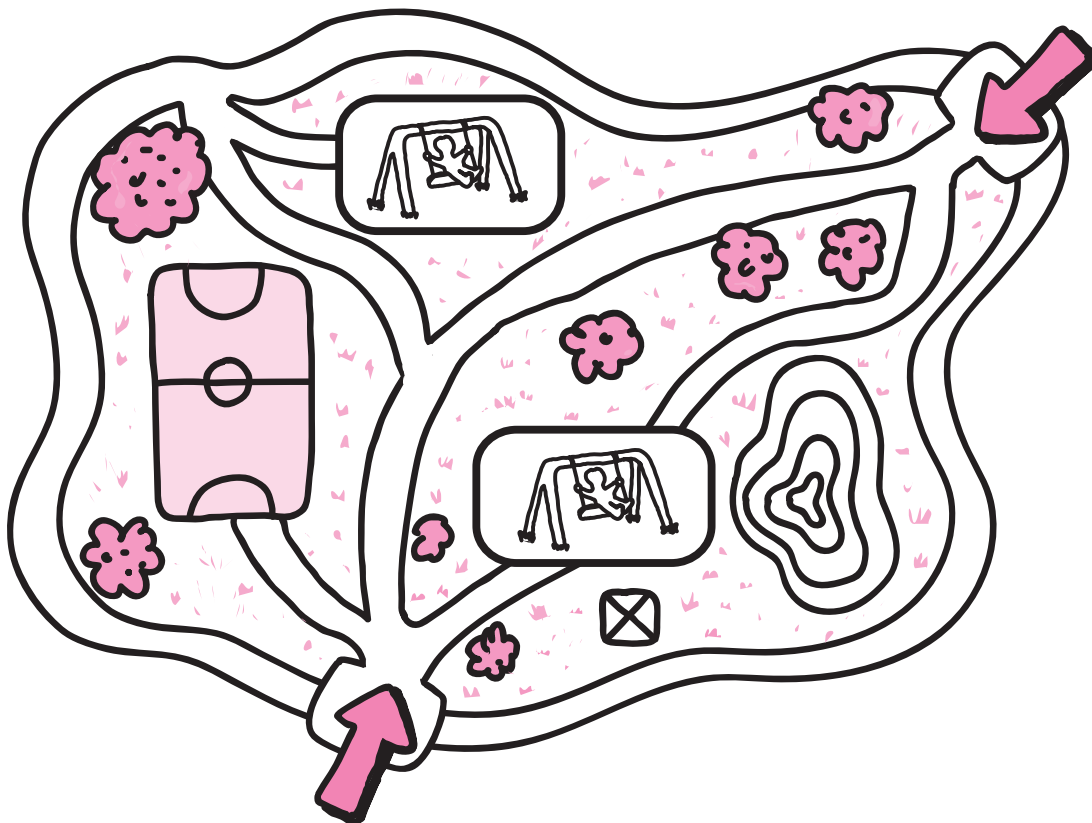
- Μαθηματικά Ε' Δημοτικού (σελ. 42): *Χάρτης των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, που παρουσιάζει τα 25 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2003.
- Θρησκευτικά Ε' Δημοτικού (σελ. 10): *Χάρτης των αποστολικών περιοδειών του Αποστόλου Παύλου*, που παρουσιάζει την πορεία που ακολούθησε ο Απόστολος Παύλος καθώς και τις πόλεις που μαρτυρείται ότι επισκέφτηκε κατά τις περιοδείες του.
- Γλώσσα Ε' Δημοτικού (Α' τεύχος, σελ. 33): *Χάρτης του κέντρου της Αθήνας*, που παρουσιάζει τις οδούς και τις λεωφόρους, καθώς και τις συγκοινωνιακές γραμμές του μετρό και των λεωφορείων.
- Ιστορία Ε' Δημοτικού (σελ. 75): *Χάρτης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, που παρουσιάζει το βυζαντινό κράτος στα χρόνια των Μακεδόνων.
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε' Δημοτικού (σελ. 23): *Χάρτης των Βαλκανίων*, που παρουσιάζει τα σύνορα των βαλκανικών κρατών.
- Αγγλικά Ε' Δημοτικού (σελ. 42): *Χάρτης της Νέας Ιωνίας*, που παρουσιάζει τις οδούς, τα οικοδομικά τετράγωνα, την εκκλησία, το αστυνομικό τμήμα κ.ά. της συγκεκριμένης περιοχής.

Απαντήσεις στις Δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών (σελ. 5)

1. Σχεδίασε στο παρακάτω πλαίσιο το πάρκο της περιοχής σου. Σκέψου τι μπορεί να περιλαμβάνει ένα πάρκο και τοποθέτησέ το μέσα σ' αυτό. Σχεδίασε, δηλαδή, τον χάρτη του πάρκου.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ενδεικτικά:

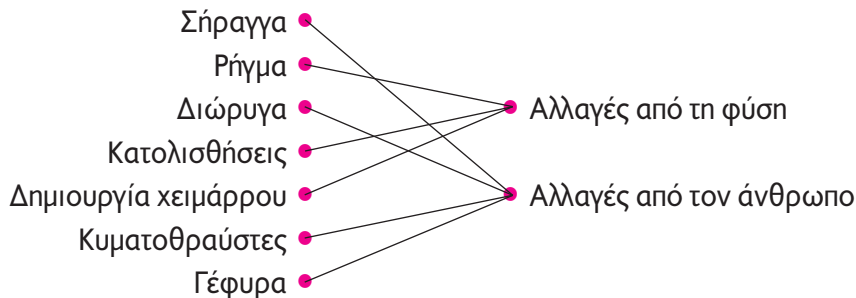
2. Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν στο παρακάτω κείμενο:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο χάρτης απεικονίζει τη μορφή ενός τοπίου. Περιλαμβάνει πολλές πληροφορίες, που είναι χρήσιμες σε όλους μας. Είναι, δηλαδή, ένα χρήσιμο «εργαλείο».

3. Ποιες από τις παρακάτω αλλαγές έχουν γίνει από τη φύση και ποιες από την παρέμβαση του ανθρώπου; Να κάνεις τις αντιστοιχίες.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Συμπλήρωσε την παρακάτω μεσοστιχίδα και σχημάτισε κάθετα τη λέξη που δηλώνει ένα χρήσιμο «εργαλείο» για τη μελέτη της μορφής ενός τοπίου.

1.		_____
2.		_____
3.		_____
4.		_____
5.		_____
6.		_____

1. Απαραίτητο για τη δημιουργία χαρτών.
2. Τα χρησιμοποιούμε για την απεικόνιση των στοιχείων ενός τοπίου.
3. Οι γέφυρες, οι σήραγγες, οι οικισμοί κτλ. περιλαμβάνονται στα δημιουργήματα.
4. Στους χάρτες απεικονίζονται μικρά ή μεγάλα της επιφάνειας της Γης.
5. Πολλές και χρήσιμες περιλαμβάνονται στους χάρτες.
6. Συμβαίνουν στην επιφάνεια της Γης καθώς περνούν τα χρόνια.

2. ΣΩΣΤΟ Ή ΛΑΘΟΣ;

Συμπλήρωσε το γράμμα Σ ή Λ, αν οι ακόλουθες προτάσεις είναι, αντίστοιχα, σωστές ή λανθασμένες.

* Οι απαντήσεις στις Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου.

- α. Οι χάρτες βοηθούν και στην επικοινωνία των ανθρώπων. ☐
- β. Στους χάρτες μπορούν να απεικονιστούν μόνο ανθρώπινα έργα, όπως δρόμοι, γέφυρες κ.ά. ☐
- γ. Τα σύμβολα των χαρτών είναι κατανοητά από τους ανθρώπους, αρκεί να μιλούν την ίδια γλώσσα. ☐
- δ. Οι αλλαγές στη μορφή των τοπίων οφείλονται και σε φυσικά αίτια, όπως εκρήξεις ηφαιστειών κτλ. ☐

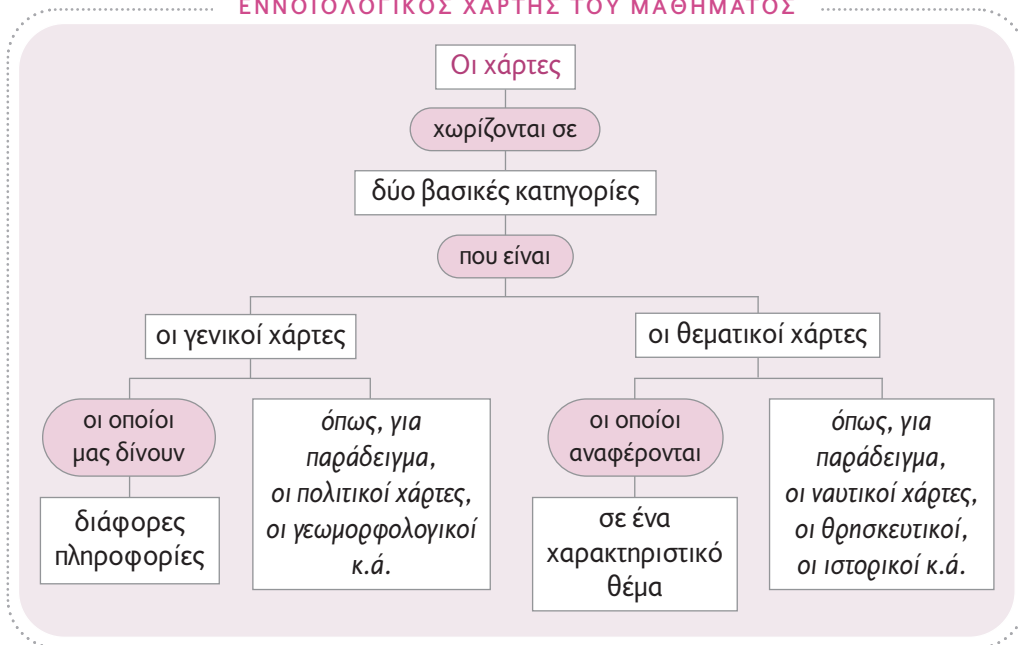

Φωτεινός παντογνώστης...

Ένας ταλαντούχος καλλιτέχνης, ο Μάθιου Κιούσικ (Matthew Cusick) από το Ντάλας του Τέξας, δημιουργεί υπέροχα έργα τέχνης με κομμάτια χαρτών. Χρησιμοποιώντας τα πιο απλά εργαλεία, ο Κιούσικ αναμορφώνει ολόκληρα οδικά δίκτυα, ποτάμια και δρόμους για να δημιουργήσει κολάζ που μοιάζουν με φωτογραφίες ή ζωγραφιές. Έχει συμμετάσχει σε πολλές εκθέσεις, ενώ πολλά από τα έργα του παρουσιάζονται στην προσωπική του σελίδα στο διαδίκτυο: <http://mattcusick.com>.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι χάρτες διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες, ανάλογα με τις πληροφορίες που μπορούμε να πάρουμε από αυτούς.

1. **Γενικοί χάρτες** ονομάζονται οι χάρτες που περιέχουν βασικά γεωμορφολογικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά. Με άλλα λόγια, μας παρέχουν ταυτόχρονα **πολλών ειδών πληροφορίες**, οι οποίες είναι σχετικές με τη **μορφή του εδάφους** μιας περιοχής (τα βουνά, τις λίμνες, τα ποτάμια κ.ά.) και με τα **ανθρώπινα έργα** που υπάρχουν στο φυσικό περιβάλλον (τους δρόμους, τις πόλεις, τις γέφυρες κ.ά.).

Οι γενικοί χάρτες ονομάζονται και τοπογραφικοί χάρτες.

⇒ Χάρτες γενικής χρήσης είναι, για παράδειγμα, οι γεωμορφολογικοί χάρτες και οι πολιτικοί χάρτες.

- **Γεωμορφολογικός χάρτης** ονομάζεται ο χάρτης που παρουσιάζει τη μορφή της επιφάνειας της Γης, δηλαδή παρουσιάζει τις οροσειρές, τις πεδιάδες, τις λίμνες, τα ποτάμια, τις χερσονήσους κτλ.

- **Πολιτικός χάρτης** ονομάζεται ο χάρτης που παρουσιάζει το ανθρωπογενές περιβάλλον μιας περιοχής, δηλαδή παρουσιάζει τα έργα που κατασκεύασε ο άνθρωπος, όπως τις πόλεις, τους δρόμους, τις γέφυρες, τις σήραγγες, τα λιμάνια κτλ.

2. **Θεματικοί χάρτες** ονομάζονται οι χάρτες που παρουσιάζουν **ένα χαρακτηριστικό θέμα**. Μας παρέχουν **ειδικές πληροφορίες**, σχετικές με ένα συγκεκριμένο θέμα, που συνήθως ενδιαφέρει μόνο ορισμένους ανθρώπους.

Για να μελετήσουμε μια περιοχή, δεν αρκούν μόνο οι γενικοί χάρτες, αλλά είναι απαραίτητοι και αρκετοί θεματικοί χάρτες της περιοχής.

- ⇒ Θεματικοί χάρτες είναι, για παράδειγμα, οι αστικοί χάρτες, οι ιστορικοί χάρτες και οι χάρτες παραγωγής προϊόντων.
- **Αστικός χάρτης** ονομάζεται ο χάρτης που παρουσιάζει τους δρόμους, τις πλατείες, τα πάρκα, τα οικοδομικά τετράγωνα κ.ά. μιας πόλης.
 - **Ιστορικός χάρτης** ονομάζεται ο χάρτης που παρουσιάζει τους αρχαιολογικούς τόπους και τα μνημεία μιας περιοχής, τα όρια των κρατών σε προηγούμενα χρόνια κ.ά.
 - **Χάρτης παραγωγής προϊόντων** ονομάζεται ο χάρτης που παρουσιάζει τα προϊόντα τα οποία παράγονται σε διαφορετικές περιοχές.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

(σελ. 13-14-15)

✓ Παρατηρήστε τους παραπάνω χάρτες (Εικόνα 2.1, σελ. 13 σχολ. βιβλίου) και συζητήστε ποιες πληροφορίες μπορείτε να πάρετε από αυτούς.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Οι τρεις χάρτες που παρουσιάζονται στην εικόνα μάς δίνουν πληροφορίες για την Ελλάδα. Καθένας όμως μας δίνει διαφορετικές πληροφορίες:

- Ο πρώτος χάρτης (*πάνω αριστερά*) είναι ένας γενικός χάρτης (γεωμορφολογικός) που μας πληροφορεί σχετικά με τη μορφολογία του εδάφους της Ελλάδας (τις πεδιάδες, τις ορεινές περιοχές, τα ποτάμια και τις λίμνες). Ταυτόχρονα, πληροφορούμαστε για τις πρωτεύουσες των νομών της Ελλάδας, τα πελάγη από τα οποία βρέχεται η Ελλάδα και τις χώρες με τις οποίες συνορεύει.
- Ο δεύτερος χάρτης (*πάνω δεξιά*) είναι ένας γενικός χάρτης (πολιτικός χάρτης) που μας πληροφορεί σχετικά με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας, δηλαδή τους νο-

μούς και τις πρωτεύουσές τους. Ταυτόχρονα, πληροφορούμαστε για τα πελάγη από τα οποία βρέχεται η Ελλάδα και τις χώρες με τις οποίες συνορεύει.

- Ο τρίτος χάρτης (κάτω) είναι ένας θεματικός χάρτης (χάρτης παραγωγής προϊόντων) που μας πληροφορεί σχετικά με τα προϊόντα τα οποία παράγονται σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας. Ταυτόχρονα, πληροφορούμαστε για τα πελάγη από τα οποία βρέχεται η πατρίδα μας και τις χώρες με τις οποίες συνορεύει.

✓ Ας μελετήσουμε τους χάρτες της εικόνας 2.1 (σελ. 13 σχολ. βιβλίου) και ας συζητήσουμε ποιες πληροφορίες μάς δίνει ο καθένας.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Βλ. την απάντηση της προηγούμενης ερώτησης.

✓ Παρατηρήστε τους χάρτες που βρήκατε όταν κάνατε την ομαδική δραστηριότητα στο προηγούμενο μάθημα. Βρείτε τι δείχνει ο καθένας και με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζουν φτιάξτε και συζητήστε τις κυριότερες ομάδες θεματικών χαρτών που διαμορφώσατε.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ενδεικτικά:

- Ο χάρτης των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μαθηματικά Ε΄ Δημοτικού, σελ. 42), που παρουσιάζει τα 25 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2003, είναι ένας **χάρτης ομαδοποίησης***.
- Ο χάρτης των αποστολικών περιοδίων του Αποστόλου Παύλου (Θρησκευτικά Ε΄ Δημοτικού, σελ. 10), που παρουσιάζει την πορεία που ακολούθησε ο Απόστολος Παύλος καθώς και τις πόλεις που μαρτυρείται ότι επισκέφτηκε κατά τις περιόδους του, είναι ένας **θρησκευτικός χάρτης**.
- Ο χάρτης του κέντρου της Αθήνας (Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού, α΄ τεύχος, σελ. 33) παρουσιάζει τις οδούς και τις λεωφόρους, τα οικοδομικά τετράγωνα, τις πλατείες και τις συγκοινωνιακές γραμμές του μετρό και των λεωφορείων. Είναι ένας **αστικός χάρτης**.
- Ο χάρτης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (Ιστορία Ε΄ Δημοτικού, σελ. 75), που παρουσιάζει το βυζαντινό κράτος στα χρόνια των Μακεδόνων, είναι ένας **ιστορικός χάρτης**.
- Ο χάρτης των Βαλκανίων (Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε΄ Δημοτικού, σελ.

* Ομαδοποίηση: κατάταξη σε ομάδες. Στην περίπτωση αυτή θεωρούμε 2 ομάδες χωρών, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

23), που παρουσιάζει τα σύνορα των βαλκανικών κρατών, είναι ένας **πολιτικός χάρτης**.

- Ο χάρτης της Νέας Ιωνίας (Αγγλικά Ε΄ Δημοτικού, σελ. 42), που παρουσιάζει τις οδούς, τα οικοδομικά τετράγωνα, την εκκλησία, το αστυνομικό τμήμα κτλ. της συγκεκριμένης περιοχής, είναι ένας **αστικός χάρτης**.

Οι κυριότερες ομάδες θεματικών χαρτών που διαμορφώθηκαν είναι οι ιστορικοί χάρτες, οι χάρτες ομαδοποίησης, οι αστικοί χάρτες και οι θρησκευτικοί χάρτες.

Παρατήρηση: Ορισμένοι θεματικοί χάρτες μπορούν να θεωρηθούν και γενικοί. Για παράδειγμα, ο θεματικός χάρτης παραγωγής προϊόντων της εικόνας 2.1 παρουσιάζει επίσης τις πρωτεύουσες των νομών της Ελλάδας, τα δύο μεγάλα πελάγη που τη βρέχουν καθώς και τις χώρες με τις οποίες συνορεύει. Από αυτή την άποψη μπορεί να θεωρηθεί γενικός. Ωστόσο δίνει πολύ μεγαλύτερη σημασία στα προϊόντα που παράγονται και οι άλλες πληροφορίες σκοπό έχουν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε πού ακριβώς παράγεται ποιο προϊόν. Αντίθετα, ο χάρτης των κρατών-μελών της ΕΕ στη σελ. 42 του βιβλίου των Μαθηματικών σου παρουσιάζει το θέμα του με τέτοιο τρόπο, ώστε δεν μπορεί να καταταχθεί ως γενικός.

- ✓ Σκεφτείτε έναν χάρτη όπου θα παρουσιάζονται οι πόλεις που έχουν ποδοσφαιρικές ομάδες οι οποίες αγωνίζονται στην πρώτη εθνική κατηγορία. Πώς θα ονομάζατε αυτό τον χάρτη; Τι είδους είναι;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο χάρτης που θα παρουσιάζει τις πόλεις οι οποίες έχουν ποδοσφαιρικές ομάδες που αγωνίζονται στην Α΄ εθνική κατηγορία, τη Σούπερ Λίγκα, είναι ένας **θεματικός χάρτης**, καθώς μας πληροφορεί για ένα χαρακτηριστικό θέμα.

Ο χάρτης αυτός θα μπορούσε να ονομαστεί «Χάρτης ποδοσφαιρικών ομάδων της Α΄ εθνικής κατηγορίας (ή της Σούπερ Λίγκα)».

- ✓ Παρατηρήστε τους χάρτες της εικόνας 2.2 (σελ. 14 σχολ. βιβλίου) και γράψτε τι είδους χάρτες είναι και τι παρουσιάζει ο καθένας.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Οι χάρτες της συγκεκριμένης εικόνας είναι **θεματικοί χάρτες**, οι οποίοι μας δίνουν διαφορετικές πληροφορίες για την Πελοπόννησο. Πιο συγκεκριμένα:

- Ο πρώτος χάρτης (από αριστερά) είναι πολιτικός χάρτης που αναφέρεται στη διοικητική διαίρεση της Πελοποννήσου, δηλαδή τους νομούς και τις πρωτεύουσές τους (βλέπε και προηγούμενη παρατήρηση).

- Ο δεύτερος χάρτης είναι **τουριστικός χάρτης** και περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη μορφολογία του εδάφους της Πελοποννήσου, αλλά κυρίως για τη θέση των μνημείων, των λιμανιών, των αεροδρομίων, των χιονοδρομικών κέντρων κ.ά.
- Ο τρίτος χάρτης είναι **χάρτης παραγωγής προϊόντων** και περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα που παράγονται στις διαφορετικές περιοχές της Πελοποννήσου.
- Ο τέταρτος χάρτης περιλαμβάνει πληροφορίες κυρίως για τη θέση του Γυθείου στον **γεωμορφολογικό χάρτη** της Πελοποννήσου.

✓ Αν είχαμε έναν χάρτη που να δείχνει τις καθαρές θάλασσες της Ελλάδας στην αρχαιότητα κι έναν αντίστοιχο σημερινό χάρτη, τι σχόλια θα μπορούσαμε να κάνουμε για το κατά πόσο ο άνθρωπος προστατεύει το περιβάλλον;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Καθένας από αυτούς τους θεματικούς χάρτες θα παρουσίαζε τις καθαρές θάλασσες της Ελλάδας, με τη διαφορά ότι θα αναφερόταν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Από τη σύγκριση αυτών των χαρτών θα διαπιστώναμε ότι **ο αριθμός των καθαρών θαλασσών έχει μειωθεί σε σχέση με την αρχαιότητα και η έκτασή τους πλέον έχει περιοριστεί σημαντικά**. Επομένως, θα καταλήγαμε στο συμπέρασμα ότι ο άνθρωπος δεν σέβεται και δεν προστατεύει το περιβάλλον όσο θα έπρεπε, με αποτέλεσμα να προκαλείται τεράστια θαλάσσια ρύπανση εξαιτίας των βιομηχανικών αποβλήτων που καταλήγουν στη θάλασσα, των σκουπιδιών που προέρχονται από διάφορες ανθρωπίνες δραστηριότητες κ.ά.

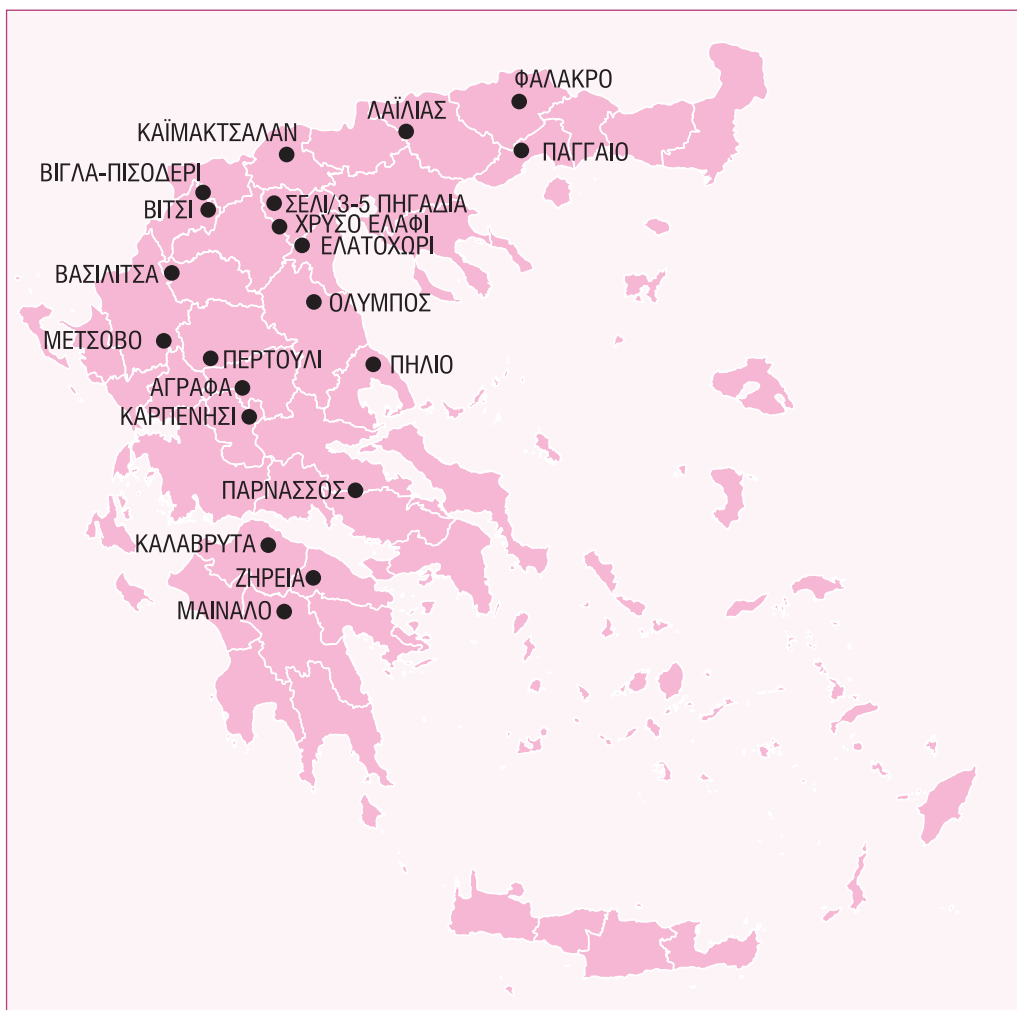
Ομαδική δραστηριότητα (σελ. 15 σχολ. βιβλίου)

Χωριζόμαστε σε ομάδες και κατασκευάζουμε έναν θεματικό χάρτη της Ελλάδας, ο οποίος δίνει πληροφορίες για ένα θέμα που έχει επιλέξει η ομάδα μας.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ενδεικτικά:

Επιλέγουμε να κατασκευάσουμε έναν θεματικό χάρτη ο οποίος θα παρουσιάζει τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας. Εκτυπώνουμε έναν χάρτη της Ελλάδας (πολιτικό, γεωμορφολογικό ή κενό, ανάλογα με το αν θέλουμε να δείξουμε σε ποιον νομό ή σε ποιο βουνό ή, τέλος, πού περίπου στην Ελλάδα βρίσκεται το καθένα τους). Αφού συγκεντρώσουμε τις απαραίτητες πληροφορίες (από το διαδίκτυο, μέσω των μηχανών αναζήτησης), σημειώνουμε στον χάρτη τις θέσεις των χιονοδρομικών κέντρων και αναγράφουμε τις ονομασίες τους.

Γεωγραφικό διαμέρισμα	Νομός	Χιονοδρομικό κέντρο
Μακεδονία	Φλώρινας	Βίγλας Πισοδερίου
	Σερρών	Λαϊλιά
	Πέλλας	Καϊμακτσαλάν (Βόρα)
	Καστοριάς	Βίτσι (Βέρνου)
	Δράμας	Φαλακρού
	Ημαθίας	Σελίου
		3-5 Πηγαδιών
		Χρυσό Ελάφι
	Καβάλας	Παγγαίου

	Γρεβενών	Βασιλίτσας
	Πιερίας	Ελατοχωρίου
Ήπειρος	Ιωαννίνων	Μετσόβου* (Πολιτισίες, Καρακόλι)
Θεσσαλία	Μαγνησίας	Πηλίου
	Τρικάλων	Περτουλίου
	Λάρισας	Ολύμπου
	Καρδίτσας	Αγράφων
Στερεά Ελλάδα	Ευρυτανίας	Καρπενησίου (Βελουχίου)
	Βοιωτίας	Γεροντόβραχου, Παρνασσού
	Φθιώτιδας	Παρνασσού
Πελοπόννησος	Αχαΐας	Καλαβρύτων
	Αρκαδίας	Μαίναλου
	Κορινθίας	Ζήρειας

* Υπό κατασκευή βρίσκεται και το χιονοδρομικό κέντρο Ανήλιου.

Απαντήσεις στις Δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών (σελ. 6)

1. Ο χάρτης παραγωγής προϊόντων της Ελλάδας μάς δείχνει τα προϊόντα που παράγει η χώρα μας. Παρατήρησε τον χάρτη (Εικόνα 2.1, σελ. 6 Τετρ. Εργασιών) και γράψε ποια είναι τα προϊόντα που παράγονται στις περισσότερες περιοχές.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Παρατηρώντας τον χάρτη παραγωγής προϊόντων της Ελλάδας και με τη βοήθεια των συμβόλων που χρησιμοποιούνται, διαπιστώνουμε ότι στη χώρα μας παράγονται αλιεύματα (ψάρια), πτηνοτροφικά και κτηνοτροφικά προϊόντα (αβγά, γάλα, κρέας κ.ά.), ντομάτες, εσπεριδοειδή, σταφύλια, ελιές, βαμβάκι, καπνός, μετάξι, καλαμπόκι, δασικά προϊόντα (ξυλεία κ.ά.) ορυκτά και βιομηχανικά προϊόντα.

2. Δίνονται τα εξής είδη χαρτών: οδικός, παραγωγής προϊόντων, γεωμορφολογικός, πολιτικός, ακτοπλοϊκός, αρχαιολογικός. Σκέψου και απάντησε ποιον χάρτη θα χρησιμοποιήσεις, για να:

α) βρεις τα βουνά, τις πεδιάδες, τις λίμνες και τους ποταμούς μιας χώρας.
Γεωμορφολογικό χάρτη.

- β) γνωρίσεις τα προϊόντα που παράγει μια περιοχή.
Χάρτη παραγωγής προϊόντων.
- γ) επισκεφτείς έναν αρχαιολογικό χώρο.
Αρχαιολογικό χάρτη.
- δ) δεις από ποια νησιά θα περάσεις φεύγοντας από τον Πειραιά και πηγαίνοντας στην Αστυπάλαια.
Ακτοπλοϊκό χάρτη.
- ε) εντοπίσεις τις πρωτεύουσες των νομών της Ελλάδας.
Πολιτικό χάρτη.
- στ) ταξιδέψεις από τη Λαμία στην Έδεσσα.
Οδικό χάρτη.

3. Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα της λέξης «ΧΑΡΤΗΣ»:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Χ	ΕΙΜΩΝΑΣ	Εποχή που κάνει πολύ κρύο.
Α	ΓΩΓΗ	«του πολίτη»: ένα μάθημά μας.
Ρ	ΙΖΑ	Μέρος του φυτού.
Τ	ΡΙΤΗ	Ημέρα της εβδομάδας.
Η	ΛΙΟΣ	Μας ζεσταίνει με τις ακτίνες του.
Σ	ΗΜΑΔΙΑ	Τα έβαζαν οι πειρατές, για να βρίσκουν τους θησαυρούς.

Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1. ΣΩΣΤΟ Ή ΛΑΘΟΣ;

Συμπλήρωσε το γράμμα Σ ή Λ, αν οι ακόλουθες προτάσεις είναι, αντίστοιχα, σωστές ή λανθασμένες.

α. Ένας γενικός χάρτης παρουσιάζει ένα συγκεκριμένο θέμα.	☐
β. Ένας θεματικός χάρτης συνήθως ενδιαφέρει μια ομάδα ανθρώπων.	☐
γ. Δεν υπάρχει ένας χάρτης που να περιλαμβάνει όλων των ειδών τις πληροφορίες.	☐

* Οι απαντήσεις στις Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου.

- δ. Ο ιστορικός χάρτης είναι ένας γενικός χάρτης. ☐
- ε. Ο θρησκευτικός χάρτης είναι ένας θεματικός χάρτης. ☐
- στ. Ο πολιτικός χάρτης παρουσιάζει στοιχεία από το ανθρωπογενές περιβάλλον. ☐

2. Συμπλήρωσε τη μεσοστιχίδα και σχημάτισε κάθετα ένα είδος χάρτη.

1.	_____	☐	_____
2.		☐	_____
3.		☐	_____
4.	_____	☐	_____
5.	_____	☐	_____
6.	_____	☐	_____
7.		☐	_____

1. Τα γεωργικά προϊόντα μιας περιοχής παρουσιάζονται σε έναν χάρτη προϊόντων.
2. Δεν μπορούμε να πάρουμε όλες τις πληροφορίες για μια περιοχή από μόνο χάρτη.
3. Θεματικός χάρτης, που αποτελεί βασικό «εργαλείο» σε πλοίο.
4. Χάρτης που μας πληροφορεί για τους δρόμους, τις γέφυρες, τα λιμάνια κτλ. μιας περιοχής.
5. Θεματικός χάρτης που αναφέρεται στο παρελθόν.
6. Τέτοιος χάρτης και ο χάρτης που παρουσιάζει τους εθνικούς δρυμούς της Ελλάδας.
7. Αυτός ο χάρτης μάς πληροφορεί για τους δρόμους, τα πάρκα, τα σχολεία και τις πλατείες μιας περιοχής.

Φωτεινός παντογνώστης...

Οι χάρτες...

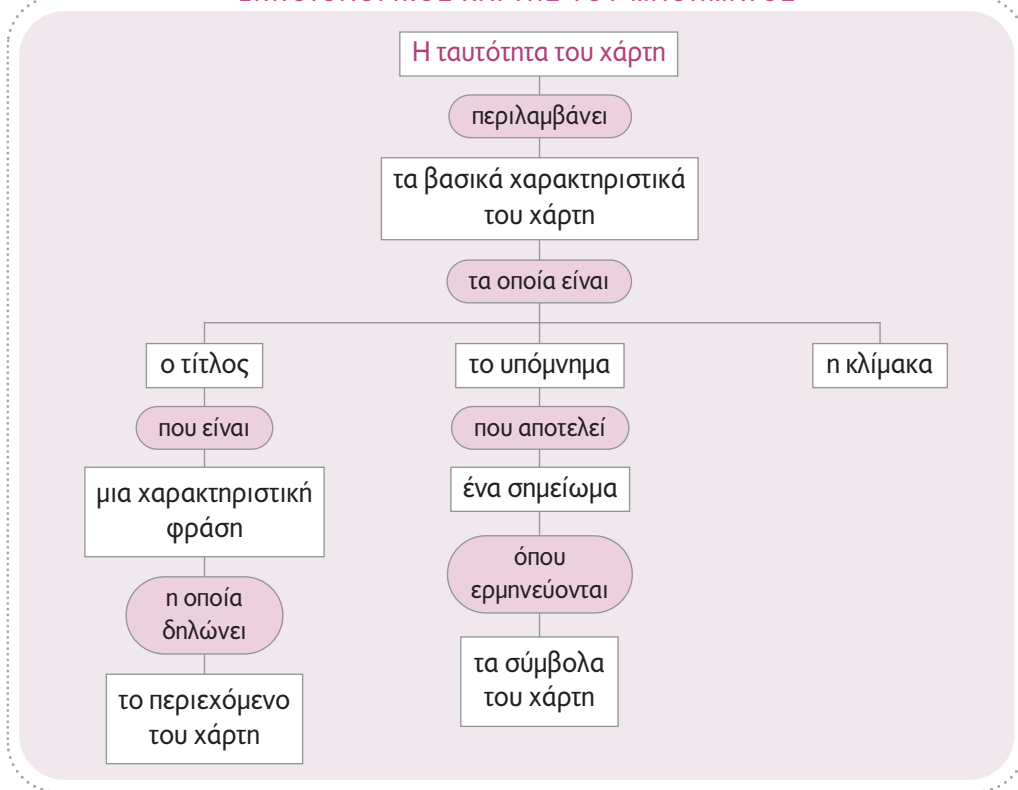
...δεν σε πάνε όλοι στον προορισμό σου. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που λένε... ψέματα, που φτιάχτηκαν με μοναδικό σκοπό να παραπλανήσουν ή να εξαπατήσουν. Τέτοιοι χάρτες παρουσιάστηκαν σε έκθεση που οργάνωσε η Βρετανική Βιβλιοθήκη του Λονδίνου. Στον Ψυχρό Πόλεμο όλοι οι ρωσικοί χάρτες ήταν επίτηδες λανθασμένοι. Οι Ρώσοι χαρτογράφοι τοποθετούσαν τις σημαντικές πόλεις της χώρας τους αρκετά χιλιόμετρα πιο πέρα από την πραγματική τους θέση. Κάποιες άλλες τις παρέλειπαν. Το Κρεμλίνο πίστευε πως θα παραπλανούσε τους εχθρικούς πυραύλους με τις λανθασμένες συντεταγμένες.

Οι Ρώσοι δεν ήταν οι πρώτοι ή οι μόνοι που είπαν ψέματα με τους χάρτες. Πολλοί άλλοι χρησιμοποίησαν χάρτες είτε για να εξαπατήσουν είτε για να υπερτονίσουν τη σπουδαιότητα μιας χώρας ή μιας περιοχής.

Κάποιος μάλιστα με αυτό τον τρόπο πήρε την εκδίκησή του. Το 1903 ένας νεαρός ανθυποπλοίαρχος του Βρετανικού Ναυτικού πήρε διαταγή να χαρτογραφήσει το λιμάνι της Λήμνου. Στον χάρτη του, που βρίσκεται ακόμη στο Βρετανικό Ναυαρχείο, είχε ονομάσει τέσσερις λόφους γύρω από το λιμάνι με τα ονόματα Yam, Yrroc, Eb, Denmad. Πέρασαν χρόνια ώσπου να γίνει αντιληπτό πως ο νεαρός είχε βγάλει το άχτι του για τον κάπτεν Κόρυ, αναγραμματίζοντας τις σκέψεις του γι' αυτόν: «Πανάθεμά σε, κάπταιν Κόρυ»!

Πηγή: εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 04-08-2001

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η **ταυτότητα** κάθε χάρτη περιλαμβάνει ορισμένα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν και με βάση τα οποία μπορούμε να τον αναζητήσουμε. Τα στοιχεία αυτά είναι:

- ο **τίτλος**. Είναι μια χαρακτηριστική φράση, η οποία δηλώνει το περιεχόμενο του χάρτη, δηλαδή τα στοιχεία και τις πληροφορίες που περιλαμβάνει.

Παραδείγματα: «Οδικός χάρτης του Νομού Τρικάλων», «Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας» κ.ά.

- το **υπόμνημα**. Έχει συνήθως τη μορφή πίνακα, στον οποίο παρουσιάζονται και επεξηγούνται όλα τα σύμβολα και τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν και δηλώνουν τις βασικές πληροφορίες που απεικονίζει ο χάρτης.

Παράδειγμα:

Υπόμνημα		
.....	ΟΡΙΑ ΝΟΜΟΥ	 ΚΑΜΠΙΝΓΚ
————	ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟΣ	 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
————	ΚΥΡΙΟΣ ΑΣΦΑΛΤΟΔΡΟΜΟΣ	 ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
————	ΑΣΦΑΛΤ. Ή ΧΩΜΑΤ.	 ΟΡΕΙΝΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
■ •	ΠΟΛΗ	 ΧΛΩΡΙΔΑ
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	 ΠΑΝΙΔΑ
	ΚΑΣΤΡΟ-ΠΥΡΓΟΣ	 ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΗ ΓΡΑΜΜΗ
	ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ	448 ΥΨΟΜΕΤΡΟ
	ΛΙΜΑΝΙ	 ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

Τα σύμβολα και τα χρώματα κάθε χάρτη αποτελούν ένα «χαρτογραφικό αλφάβητο», με τη βοήθεια του οποίου οι άνθρωποι μπορούν να «διαβάσουν» τους χάρτες και να επικοινωνήσουν, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλούν.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου

(σελ. 16-17-18)

✓ Γνωρίζοντας τα στοιχεία που περιλαμβάνει η ταυτότητα ενός ανθρώπου, ας συζητήσουμε τον τίτλο του μαθήματος. Ποια στοιχεία νομίζετε ότι θα πρέπει να περιλαμβάνει η ταυτότητα του χάρτη; Βρείτε αυτά τα στοιχεία στον χάρτη της Πελοποννήσου στην εικόνα 3.1 (σελ. 16 σχολ. βιβλίου).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Αντίστοιχα με τα στοιχεία που περιλαμβάνει η ταυτότητα ενός ανθρώπου, όπως το ονοματεπώνυμο και τα υπόλοιπα στοιχεία του κατόχου, η ταυτότητα του χάρτη θα πρέπει να περιλαμβάνει τον τίτλο του, που θα δηλώνει το περιεχόμενο του χάρτη, και το υπόμνημα, όπου θα παρουσιάζονται τα διάφορα στοιχεία του.

Ο χάρτης που φαίνεται στη συγκεκριμένη εικόνα έχει τον τίτλο «Χάρτης Πελοποννήσου», ενώ το υπόμνημα περιλαμβάνει τα σύμβολα για τα κάμπινγκ, τα αεροδρόμια, τα μονοπάτια, τα χιονοδρομικά κέντρα, τα μοναστήρια, τους αρχαιολογικούς χώρους, τα κάστρα, τα λιμάνια, τις πρωτεύουσες των νομών, τις πεδιάδες, τις ορεινές περιοχές, τα ποτάμια και τις λίμνες της Πελοποννήσου.

✓ Συζητήστε ποιους χάρτες θα χρειαστείτε, για να σχεδιάσετε το πρόγραμμα μιας εκπαιδευτικής εκδρομής στην Πελοπόννησο. (Μην ξεχνάτε ότι οι εκπαιδευτικές εκδρομές, εκτός από διασκέδαση, περιλαμβάνουν ξεναγήσεις σε ιστορικούς, αρχαιολογικούς, θρησκευτικούς, παραδοσιακούς, περιβαλλοντικής ομορφιάς και άλλους χώρους).

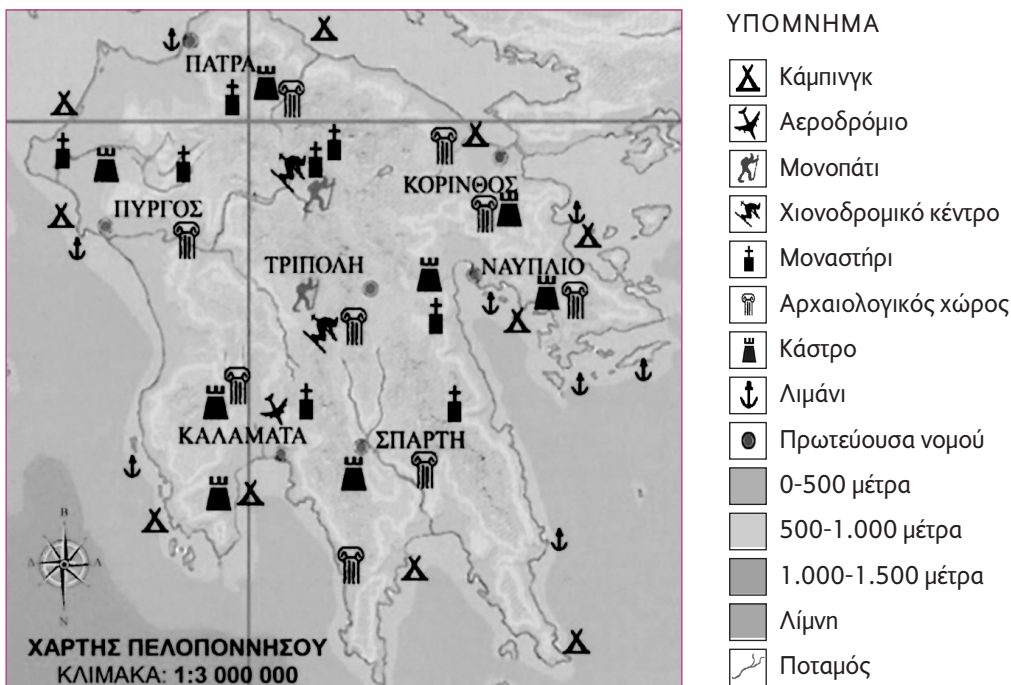
ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Για να σχεδιάσουμε το πρόγραμμα μιας εκπαιδευτικής εκδρομής στην Πελοπόννησο, χρειαζόμαστε πληροφορίες σχετικά με τους χώρους τους οποίους αξίζει να επισκεφτούμε. Έτσι θα χρειαστούμε έναν γεωμορφολογικό χάρτη, ώστε να εντοπίσουμε πού υπάρχουν ποτάμια και λίμνες, αλλά και να πληροφορηθούμε το υψόμετρο των περιοχών. Θα χρειαστούμε, επίσης, έναν τουριστικό χάρτη, ο οποίος θα περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες σχετικά με τα αξιοθέατα, όπως τις πόλεις, τα χιονοδρομικά κέντρα, τα μοναστήρια, τους αρχαιολογικούς χώρους, τα κάστρα κτλ. της Πελοποννήσου.

✓ Ο χάρτης της εικόνας 3.1 (σελ. 16 σχολ. βιβλίου) έχει ένα πλαίσιο με ορισμένα σύμβολα. Συζητήστε με την ομάδα σας και σημειώστε σε ποιο πραγματικό στοιχείο νομίζετε ότι αντιστοιχεί το κάθε σύμβολο πάνω στον χάρτη.

Ας συζητήσουμε τώρα τις ερμηνείες που η κάθε ομάδα έδωσε στα σύμβολα του χάρτη της Πελοποννήσου, για να συμπληρώσουμε στο πλαίσιο της εικόνας 3.1 τις ερμηνείες των συμβόλων, δηλαδή να κατασκευάσουμε το υπόμνημα του χάρτη.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ομαδική δραστηριότητα (σελ. 18 σχολ. βιβλίου)

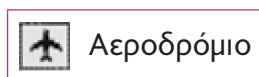
Με τις ομάδες μας μοιραζόμαστε θεματικούς χάρτες της Ελλάδας, στους οποίους δεν αναγράφονται ο τίτλος και το υπόμνημα. Με βάση τα σύμβολα που περιέχουν οι χάρτες θα διαμορφώσουμε τον τίτλο και το υπόμνημα του κάθε χάρτη.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ενδεικτικά:

Παρατηρώντας προσεκτικά τον χάρτη της εικόνας, διαπιστώνουμε με τη βοήθεια των συμβόλων ότι πρόκειται για έναν θεματικό χάρτη που παρουσιάζει τις θέσεις των αεροδρομίων της Ελλάδας. Επομένως, θα έχει τον τίτλο «Χάρτης αεροδρομίων της Ελλάδας» και υπόμνημα

Απαντήσεις στις Δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών (σελ. 7)

1. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές και ποιες λανθασμένες; Γράψε «Σ» για τη σωστή και «Λ» για τη λανθασμένη στο ☐.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Ο τίτλος του χάρτη είναι ένα στοιχείο της ταυτότητάς του.	☐
β) Το υπόμνημα του χάρτη είναι ένα χαρτογραφικό αλφάβητο.	☐
γ) Για κάθε γλώσσα του κόσμου υπάρχει κι ένα «χαρτογραφικό αλφάβητο».	☐
δ) Το υπόμνημα του χάρτη περιλαμβάνει λέξεις και αριθμούς.	☐
ε) Το υπόμνημα του χάρτη περιλαμβάνει σύμβολα.	☐

2. Γράψε με δικά σου λόγια μία απάντηση σε κάθε ερώτηση:

- α) Τι είναι ο τίτλος ενός χάρτη;
Ο τίτλος ενός χάρτη είναι μια χαρακτηριστική φράση, η οποία δηλώνει το περιεχόμενο του χάρτη.
- β) Γιατί χρειάζεται ο χάρτης να έχει τίτλο;
Ο χάρτης χρειάζεται να έχει τίτλο προκειμένου να καταλαβαίνουμε το περιεχόμενό του, αλλά και να τον αναζητούμε με βάση τον τίτλο του.
- γ) Τι είναι το υπόμνημα του χάρτη;
Το υπόμνημα του χάρτη είναι ένας πίνακας (ή ένα πλαίσιο) όπου παρουσιάζονται και ερμηνεύονται όλα τα σύμβολα και τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν στον χάρτη.
- δ) Γιατί χρειάζεται να έχει υπόμνημα ένας χάρτης;
Το υπόμνημα είναι απαραίτητο για να μπορούμε να «διαβάζουμε» τον χάρτη, δηλαδή να παίρνουμε τις πληροφορίες που αυτός περιλαμβάνει.
- ε) Γιατί το υπόμνημα πρέπει να αποτελείται από σύμβολα και όχι από λέξεις;
Το υπόμνημα πρέπει να αποτελείται από σύμβολα, έτσι ώστε να μπορεί να «διαβαστεί» από όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που μιλούν.

3. Παρατήρησε τον χάρτη της Πελοποννήσου, ο οποίος δεν συνοδεύεται από υπόμνημα. Προσπάθησε να σχεδιάσεις μια εκδρομή. Ποια προβλήματα θα παρουσιαστούν, καθώς θα καταστρώνεις τα σχέδιά σου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Χωρίς το υπόμνημα δεν μπορούμε να «διαβάσουμε» τον χάρτη, δηλαδή να πάρουμε τις πληροφορίες που αυτός περιλαμβάνει. Χωρίς την ερμηνεία των συμβόλων δεν

μπορούμε να είμαστε απόλυτα σίγουροι για αρκετά από όσα περιλαμβάνονται στον χάρτη. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι εάν το σύμβολο του σταυρού αναφέρεται σε μοναστήρι ή σε εκκλησία ή το σύμβολο της άγκυρας αναφέρεται σε λιμάνι για πλοία ή σε μαρίνα, δηλαδή λιμανάκι για μικρά τουριστικά σκάφη. Επιπλέον, δεν μπορούμε να πληροφορηθούμε το υψόμετρο κάθε περιοχής, δηλαδή αν μια περιοχή είναι πεδινή ή ορεινή.

Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1. Συμπλήρωσε τη μεσοστιχίδα και σχημάτισε κάθετα ένα στοιχείο της ταυτότητας του χάρτη.

1.	—		—	—	—	—	—
2.	—		—	—	—	—	—
3.	—		—	—	—	—	—
4.	—		—	—	—	—	—
5.	—		—	—	—	—	—
6.	—		—	—	—	—	—

- Είναι συνήθως σύμβολο των μοναστηριών ή των εκκλησιών στον χάρτη.
- Μορφή έχει συνήθως το υπόμνημα.
- «Χαρτογραφικό»: Με τη βοήθειά του «διαβάζουμε» τον χάρτη.
- Το σύμβολό του στον χάρτη είναι συνήθως η άγκυρα.
- Σε αυτό ερμηνεύονται τα σύμβολα του χάρτη.
- και χρώματα υπάρχουν στο υπόμνημα.

2. Δραστηριότητα – Geodoku

Συμπλήρωσε τα κενά τετράγωνα με το κατάλληλο σύμβολο, έτσι ώστε σε κάθε γραμμή και κάθε στήλη, αλλά και σε καθένα μικρό τετράγωνο, να υπάρχουν εννέα διαφορετικά σύμβολα.

* Οι απαντήσεις στις Συμπληρωματικές ερωτήσεις – ασκήσεις βρίσκονται στο τέλος του βιβλίου.

								
								
		P						
	P							
								
			P					
P								
								
								